

УДК 338:338.48

Підцерковна К. В., Ільїн Л. В., д. г. н., проф.

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, Україна

ПРИРОДОРЕСУРСНИЙ БАЗИС РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ ТА РЕКРЕАЦІЇ У ВОЛИНСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Pidtserkovna K. V., Ilyin L. V., Dr., Prof.

NATURAL RESOURCES BASIS DEVELOPMENT OF TOURISM AND RECREATION IN THE VOLYN REGION

Рекреаційно-туристські ресурси – це сукупність природних, природно-технічних, соціально-економічних комплексів та їх елементів, що сприяють відновленню та розвитку фізичних і духовних сил людини, її працездатності та за сучасної і перспективної структури рекреаційних потреб і техніко-економічних можливостей використовуються для прямого й опосередкованого споживання, надання рекреаційно-туристських і культурно-лікувальних послуг.

Природні РТР – це об'єкти та явища натурального походження, залучені у сферу рекреації і туризму. До них відносять: кліматичні, геологічні, ландшафтні, орографічні, водні, флористичні та фауністичні ресурси [2].

Волинська область розташована на північному заході України. На півночі вона межує з Брестською областю республіки Білорусь, на сході – з Рівненською областю, на півдні – з Львівською областю, на заході – з Хелмським і Замостським воєводствами Республіки Польща. Територія Волині становить 20,2 тис. км² [1].

Більша частина області розташована в межах Поліської низовини, четверта частина – на Волино-Подільській височині в лісостеповій зоні. За природними умовами область поділяють на три зони: північнополіську, південно-поліську і лісостепову. Для поліських ландшафтних районів характерні велика лісистість, заболоченість місцевостей, переважання малородючих ґрунтів, наявність значної кількості заплавних і карстових озер. Для лісостепових ландшафтних районів характерний долино-грядовий рельєф, ускладнений яружно-балочними і карстовими формами з сірими опідзоленими ґрунтами в поєднанні з малогумусними чорноземами [3].

Клімат області помірно-континентальний: зима м'яка з нестійкими морозами; літо тепле, нежарке, весна та осінь – затяжні із значними опадами. Річні суми опадів складають 600-650 мм. Найбільше їх випадає в червні, липні і серпні (до 80-90 мм в місяць). Область отримує 92,7 ккал/см² сумарної сонячної радіації на рік [3].

Найчастіше комфортна погода спостерігається в літні місяці (5-8 днів на декаду). Жарка погода буває дуже рідко. В липні-серпні умови на території області сприятливі для проведення широкого комплексу кліматолікування. В цей період приймання кліматичних процедур не обмежується, повітряні ванни можна приймати протягом усього літа.

Температура води в переважній більшості озер області стає придатною для відкриття купального сезону з другої декади червня і триває він в середньому 80 днів (до другої декади вересня). Температура води максимальна в першій-другій декаді серпня і становить близько 20°C.

Погода на початку весни і пізньої осені не сприятлива для рекреаційної діяльності і не забезпечує можливості тривалого відпочинку на повітрі. Сприятливий період для організації всіх видів відпочинку в теплу пору року триває 150-155 днів. Найоптимальніші кліматичні умови для організації відпочинку і туризму в теплий період року – в північно-західних районах області.

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні особливості формування і управління інноваційним потенціалом регіонального розвитку туризму та рекреації із залученням молодіжного ресурсу». Тернопіль. 15-17 жовтня 2015 року

В холодний період року (листопад-березень) середня температура – 1-3°C. Температура найхолоднішого місяця січня становить - 6°C. Сонячна погода в зимовий період тримається 40-45 днів, решту днів – похмура погода чи з опадами. Утворення снігового покриву відмічається в другій-третьій декаді грудня на всій території області. Кількість днів з ожеледицями і заметілями становить 15-20. Середня висота снігового покриву коливається від 10 до 15 см. Сприятливий період для організації зимових видів туризму і відпочинку в холодний період триває в середньому 50 днів. Найкращими для розвитку рекреації в зимовий період є північні райони області [3].

Параметри кліматичних умов Волинської області входять в межі оптимальних для розвитку всіх основних видів рекреаційної діяльності в зимові та літні місяці [7].

Значний рекреаційний потенціал для рекреації в області мають лісові ресурси. Так, площа лісових угідь Волинської області становить 695 тис. га, з них ліси державного значення займають площу 447 тис. га, в тому числі 368,8 тис. га покриті лісом (88,2%), де функціонують 14 держлісгоспів та Шацький національний природний парк.

Ліси Волинської області багаті на гриби, ягоди та лікарські рослини, і їх збирання, особливо міськими жителями, розцінюється як один з найпривабливіших і корисних видів відпочинку. Лісові ресурси займають провідне місце в структурі природно-рекреаційного потенціалу області і можуть задовольняти різноманітні потреби рекреантів у короткотривалому, довготривалому відпочинку, лікуванні, оздоровленні.

Велике значення в регіоні мають поверхневі води, які представлені 130 річками і 235 озерами. Більшість річок регіону беруть свій початок за межами Головного Європейського вододілу, і тільки деякі з них (Турія, Стохід, Вижівка та ін.) не виходять за межі області. З річок, що належать до басейну Дніпра, найбільшими на території області є Прип'ять, Стир, Турія, Стохід. Уздовж західного кордону області протікає Західний Буг, до його басейну в межах Волині належать 24 річки (Луга, Луга-Свинорійка, Неретва). Річки використовуються для короткочасного відпочинку, водного туризму, купання, рибальства.

Площа озер області становить 150,9 км². Об'єм водної маси озер становить 943,65 млн. м³. Об'єм оз. Світязь становить майже половину об'єму всіх озер області (48,6%). За адміністративними районами озера розміщені досить нерівномірно, основна їх частина знаходиться в поліських районах області.

В межах області виділяються три озерні райони: Західного Бугу, межиріччя Західного Бугу і Прип'яті, басейн Прип'яті.

Басейн Західного Бугу нараховує понад 80 озер, які об'єднуються в Шацьку групу озер, з них 32 озера – заплавні, 48 – карстові. Найбільше з них – оз. Світязь, довжина якого становить 9,3 км, а ширина досягає 4,8 км, середня глибина озера – 7 м, максимальна – 58,4 м. З двадцяти двох озер цієї групи лише 9 придатні для використання в рекреаційних цілях.

В межиріччі Західного Бугу і Прип'яті розташована друга група озер. Найбільшими озерами цієї групи є Тур, Волянське, Синове. Їх дно зазвичай піщане, вздовж берегів є пляжні лінії, неподалік розміщуються лісові масиви.

Прип'ятський басейн об'єднує переважно заплавні озера, яких нараховується понад 20 площею понад 10 га кожне. Найбільшими озерами цієї групи є Любязь, Біле, Волянське, Дольське, Шипи, Сирче, Рогізне, Мале Люб'язьке. Ці озера сьогодні мало використовуються в плані рекреації тому, що більшість з них розташовані на забрудненій радіонуклідами території.

На території Волині є ще ряд озер, які мають великі можливості в плані розвитку на їх базі рекреації і туризму, наприклад, озера Сомин, Велимче, Добре, Святе, Озерце.

Така кількість озер та рік дозволяє розвивати у Волинській області більшість видів відпочинку і оздоровлення, пов'язаних з використанням водних рекреаційних ресурсів. Аналіз якості води в річках свідчить, що до частково забруднених відносяться р. Стир нижче м. Луцька, р. Турія нижче м. Ковеля. Забруднене оз. Чорне (Шацький район). Це обмежує або повністю виключає їх використання для рекреаційних цілей.

Волинська область володіє значним потенціалом мінеральних вод, які об'єднують у 4-и типи, що дає можливість розвивати санаторно-курортне лікування. Так, в районі смт. Ратне, біля с. Осниця, с. Тур, санаторію «Лісова пісня» поширені гідрокарбонатно-кальцієві, гідрокарбонатно-натрієві та хлоридно-кальцієві мінеральні води. Ці води придатні для лікування захворювань серцево-судинної системи, системи кровообігу, гіпертонії, периферійної нервової системи та інших хвороб.

Хлоридно-натрієві води з підвищеною мінералізацією – 12-13 мг/л поширені поблизу с. Журавичі Ківерцівського району. Ці води мають домішки бромю, йоду, радону і застосовуються для лікування серцево-судинної системи, атеросклерозу, дихальної і травної систем.

Враховуючи запаси та якість мінеральних вод розвіданих родовищ можна говорити про досить високий санаторно-курортний потенціал Волинської області. Цінність Журавичівського та Ковельського джерел надзвичайна, їх лікувальні властивості забезпечують оздоровлювальний ефект на 98% [3, 4].

Волинська область має значні ресурси лікувальних грязей. З метою виявлення та використання для лікування в області обстежено 33 родовища лікувальних торфових грязей. Проте, використання лікувальних грязей в області є незначним – в 4-х санаторіях, 6-ти профілакторіях, деяких поліклініках і лікарнях [6].

Цінні лікувальні властивості, які значно переважають торф, мають сапропелі (донний мул). На Волині проведені пошуково-оціночні роботи і детальна їх розвідка на 191 озері із загальною площею 6802,4 га. Запаси сапропелю в області становлять понад 270 млн. т. Видобуток сапропелю зараз ведеться лише на мілководних озерах: Оріхове, Скоринь, Бурків, Маховець, Тур, Перемут, Синове, Луки.

Найпопулярнішим рекреаційним регіоном Волині є Шацьке поозер'я. У погожі вихідні дні з травня до вересня, в період літніх відпусток на озерах Світязь та Пісочне відпочивають тисячі туристів.

На озері Світязь склалося три центри відпочинку: с. Світязь на півдні, урочище Гряда на сході і «куточок рибалки» – лівіше села, якщо стояти обличчям до озера. Кожен з цих «курортів» спеціалізується на своєму типі відпочиваючих. Добре розбудований і функціонує санаторій «Лісова пісня», а також бази відпочинку і кемпінг над озером Пісочне [5].

Лісове середовище має найбільш сприятливий вплив на людину в фізичному і моральному плані, тому з кожним роком лісники Волині збільшують кількість облаштованих місць масового відпочинку населення. Це, зазвичай, мальовничі лісові ділянки, береги річок і озер, до яких ведуть добрі під'їзні шляхи.

Мисливські угіддя Волинської області знаходяться в підпорядкуванні Обласного товариства мисливців і рибалок (ОТМР), товариства «Динамо», Військово-мисливського товариства, а також лісництв. За ОТМР закріплено 1406 тис.га мисливсько-рибальських угідь [9].

Волинська область багата видовим складом і чисельністю диких звірів і птахів. Найтипівішими представниками мисливської фауни є лось, козуля, дикий кабан, борсук, лисиця, куниця, видра, вовк, заєць-русак, ондатра, тхір. Серед пернатої фауни зустрічаються тетеруки, глухарі, рябчики, частіше – сіра куріпка та водоплавні птахи. Основна маса птахів (75%) сконцентрована на півночі області [3].

Волинська область має сприятливі умови для ведення рибного господарства

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні особливості формування і управління інноваційним потенціалом регіонального розвитку туризму та рекреації із залученням молодіжного ресурсу». Тернопіль. 15-17 жовтня 2015 року

(густа річкова мережа, наявність значної кількості озер і ставків). Рибні ресурси краю є досить різноманітними. Найбільш поширені: короп, карась, щука, лящ, сом, річковий вугор. Таким чином, мисливські та рибальські угіддя області є передумовою для розвитку відповідних видів відпочинку, їх кількість може задовольняти не лише попит місцевих мисливців та рибалок, а й служити базою для створення мережі підприємств, що надаватимуть послуги в організації цих видів відпочинку іноземним та вітчизняним туристам [8].

Отже, природоресурсний базис розвитку туризму і рекреації Волинської області робить її туристично-привабливим та унікальним регіоном з вигідним географічним розташуванням та багатим рекреаційним потенціалом.

Для подолання проблем туристсько-рекреаційної галузі Волинської області необхідно вирішити такі першочергові завдання у розвитку туризму: проведення наукових досліджень щодо виявлення й оцінки рекреаційних ресурсів і перспективного рекреаційного фонду, реконструкція та модернізація існуючої інфраструктури туризму, залучення як внутрішніх, так і іноземних інвесторів, формування сучасної системи інформаційно-рекламного забезпечення туристично-рекреаційного бізнесу Волині, створення центру розвитку туризму, розвиток співпраці в галузі туризму в рамках транскордонного об'єднання «Єврорегіон Буг».

У майбутньому потрібно здійснювати раціональну туристичну політику, адже за своїм рекреаційним потенціалом Волинська область може конкурувати з найпопулярнішими туристичними регіонами України.

Перелік посилань

1. Атлас Волинської області. Ред. Зузука Ф. В.– М.: Комітет геодезії і картографії ССРСР, 1991. - 42 с.
2. Бейдик О. О. Рекреаційні ресурси України: навчальний посібник / О. О. Бейдик. – К.: Альтерпрес, 2009. – 400 с.
3. Геренчук К. І. Природа Волинської області. /К. І. Геренчук. – Львів: Каменяр, 1975. – 146 с.
4. Жданова О. М. Організація та методика оздоровчої фізичної культури і рекреаційного туризму. / О. М. Жданова, А. М.Тучак, В. І. Поляковський, І. В. Котова – Луцьк, 2000. –190 с.
5. Кузик С. П. Географія туризму: навчальний посібник / С. П. Кузик. – К.: Знання, 2011. – 271 с.
6. Любіцева О. О. Туристичні ресурси України. Навчальний посібник. /О. О. Любіцева, Є. В. Панкова, В. І. Стафійчук - К.: Альтерпрес, 2007.-369 с.
7. Павлов В. І. Рекреаційний комплекс Волині: Теорія, практика, перспективи. / В. І. Павлов, Л. М. Черчик - Луцьк: Надстир'я,1998. – 124с.
8. Реформування рекреаційної галузі Волинської області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://referatu.com.ua/referats/183/28818/?page=10>
9. Стафійчук В. І. Рекреалогія: навчальний посібник / В. І. Стафійчук. – К.: Альтерпрес, 2008. – 264 с.